

Asia: VN/9727/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle vammaispalvelulain 2 §:n muuttamiseksi

Lausuntopyynnön kysymykset

1. Lausunnonantajan organisaatio

Järjestö

2. Auttaako elämänvaiheita koskeva säännös yhdessä säännöskohtaisten perusteluiden kanssa arvioimaan, milloin on kyse sellaisesta avun ja tuen tarpeesta, johon tulee vastata vammaispalvelulain mukaisin palveluin?

Kyllä osittain

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Invalidiliitto kannattaa esitettyä elämänvaihetta koskevaa säännöstä. Säännösehdotus turvaa vammaispalvelulain säilymisen erityislakina perustuslakivaliokunnan viitoittamalla tavalla. Se auttaa erottamaan eri elämänvaiheisiin tavanomaisesti kuuluva avun ja tuen tarpeen sellaisesta vamman tai sairauden aiheuttamasta välttämättömästä avun ja tuen tarpeesta, johon tulee vastata vammaispalvelulain mukaisilla palveluilla. Samalla se mahdollistaa voimassa olevaa lakia paremmin ja selkeämmin vammaisten henkilöiden oikeuksien toteuttamisen ja palvelujen saatavuuden. Ehdotus lisää ennakoitavuutta ja näin oikeusturvaa.

Invalidiliitto huomauttaa, että lain 2 §:n soveltamisalaan kuuluu myös pitkäaikainen sairaus. Esimerkiksi verenmyrkytys vaikkapa ikääntyneenä saattaa johtaa kaikkien raajojen amputaatioon, jolloin ihmiselle tulisi myöntää vammaispalvelulain kautta palveluita, koska tilanne ei rinnastu vanhuuden heikkouteen tai rappeumaan ts. tavanomaiseen vanhenemiseen. Lainsäätäjä on valinnut esimerkinomaisesti tapaturmaisen vammautumisen iäkkäänä vammaispalveluihin oikeuttavaksi tekijäksi mutta jättänyt samalla avoimeksi, milloin vaikea sairaus komplikaatioineen oikeuttaisi iäkkäänä vammaispalveluihin. Invalidiliitto esittää lain yksityiskohtaisiin perusteluihin edellä mainitsemaamme tilanteen kuvausta ja muita vastaavia esimerkkejä, jotka auttavat lainsoveltajaa hahmottamaan niitä erilaisia tilanteita, joissa ikääntynyt vammaisen henkilö on oikeutettu vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin.

3. Turvaako esitys vammaispalveluita aiemmin saaneiden vammaisten henkilöiden oikeuden saada vammaispalveluita myös ikääntyessä?

Kyllä osittain

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Invalidiliitto katsoo, että esitys turvaa pääsääntöisesti hyvin vammaispalveluita aiemmin saaneiden vammaisten henkilöiden oikeuden saada vammaispalveluita myös ikääntyessä, koska siitä esitetään nyt täsmällisesti säädettävän lain tasolla. Lakiin on kirjattu näkyviin hallinto-oikeudellisena periaatteena tunnettu luottamuksensuoja, joka luo tiettyä ennakollista oikeussuojaa aiemmin vaikeavammaisena pidetyille vammaispalveluiden käyttäjälle. Tämä linkittyy myös aiemman vammaispalvelulain oikeuskäytäntöön, jota voidaan soveltaa yhdessä palvelupykälien kanssa.

Säännösehdotus myös palauttaa ja kirjaa perusteluissa, kuten vammaispalvelulakia säädettäessä on ollut tarkoitus, että vammaispalveluita aiemmin saaneet vammaiset henkilöt saisivat niitä myös ikääntyessään silloin, kun avun ja tuen sekä huolenpidon tarve johtuu heidän aiemmasta vammastaan eikä kyseessä ole selkeästi uusi, elämänvaiheessa tavanomainen avun ja tuen tarve. On erinomaista, että rajauksessa on huomioitu ns. "aina vammaiset henkilöt" ja se, että vammaisen henkilön toimintakyky saattaa vamman vuoksi heiketä ikääntyessä tavallista nopeammin. Lisäksi esityksen perusteella tulee laissa säädettyjen muiden edellytysten täyttyessä myöntää palveluita myös iäkkäinä tapaturmaisesti vammautuneille henkilöille, mikä selkeyttää vammaisuutta iäkkäänä tapahtuneesta trauman aiheuttamasta vaikeasta toimintakyvyn rajoitteesta.

4. Täydentääkö elämänvaiheita koskeva säännösehdotus jo hyväksyttyä soveltamisalakokonaisuutta riittävästi sen turvaamiseksi, että vammaispalvelulaki säilyy erityislakina?

Kyllä osittain

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Jotta vammaisen ihmisen yksilöllisiin palvelutarpeisiin voidaan vastata hänen elämäolosuhteet huomioon ottavalla tavalla itsenäisen elämän ja osallisuuden turvaamiseksi, niin Invalidiliitto esittää 2 §:ään seuraavat tarkennukset:

"Tämän lain perusteella järjestetään palveluita niille vammaisille henkilöille, joiden toimintarajoitteesta johtuva välttämätön avun ja tuen tarve poikkeaa kyseessä olevaan elämänvaiheeseen ja elämäntilanteeseen tavanomaisesti kuuluvasta avun ja tuen tarpeesta.

Elämänvaiheilla tarkoitetaan tässä laissa lapsuutta, nuoruutta, aikuisuutta ja vanhuutta.

Lain 1 §:ssä säädetty tarkoitus tulee ottaa huomioon arvioitaessa eri elämänvaiheissa ja elämäntilanteissa olevien vammaisten henkilöiden oikeutta saada tämän lain perusteella palveluita. Tarkoituksena on, että vammainen henkilö voi toteuttaa itsemääräämisoikeuttaan ja toimia itsenäisesti ja yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä kaikissa elämänvaiheissa ja elämäntilanteissa.

Arvioinnissa tulee lisäksi ottaa huomioon turvata vammaispalveluiden jatkuvuus ja vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus eri elämäntilanteissa ja eri elämänvaiheissa silloin, kun vammainen henkilö on käyttänyt vammaispalveluita aiemmissa elämänvaiheissa."

5. Mitä muuta haluat sanoa esityksestä?

Invalidiliitto kannattaa esitystä pääosin. Siihen on tehty perustuslakivaliokunnan huomioidut huomioonottavia muutoksia, joista osa on teknisiä ja osa sisällöllisiä. Lain erityisluonne vammaisten ihmisten oikeuksia turvaavana lakina on aivan oikein mainittu uudessa 1 momentissa ja vammaisuuden määritelmän siirto omaksi momentiksi on teknisesti oiva ratkaisu. Invalidiliitto pitää hyvänä sitä, että elämänvaiheen kuvauksissa on eritelty lapsuus ja nuoruus toisistaan. Lain soveltamista helpottaa myös nimenomainen lausuma lain tarkoituksen huomioon ottamisesta lain tasolla. Vamman luonteeseen voi kuulua, että se tyypillisesti aikaistaa ikääntymiseen liittyviä oireita. Tämäkin seikka on otettu huomioon esityksen perusteluissa.

Lain perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia koskevassa kohdassa on viitattu perustuslain 19 §:n 3 momentin säännökseen, joka käsittää riittävät sote –palvelut. Invalidiliitto katsoo kuitenkin, että vaikeimmin vammaisten ihmisten ihmisarvoiseen elämään kuuluva välttämätön huolenpito edellyttää viittaamista perustuslain 19 §:n 1 momenttiin nyt esitetyn 3 momentin sijaan.

Helsingissä 23. päivänä kesäkuuta 2025

INVALIDILIITTO RY

Janne Juvakka

Laura Andersson

toimitusjohtaja

yhteiskuntasuhdejohtaja

Gustafsson Henrik
Invalidiliitto ry - Yhteiskuntasuhteet